

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528) www.economy.nayka.com.ua | № 6, 2019 | 27.06.2019 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.6.16](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.16)

УДК 336.14(477)

Н. Ю. Мельничук,
д. е. н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту
ORCID: 0000-0001-9410-3614
С. С. Залюбовська,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту
ORCID: 0000-0001-5651-8165
О. А. Іващенко,
кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Національної академії статистики, обліку і аудиту
ORCID: 0000-0002-8490-778X

ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ОКРЕМИХ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ НА БЮДЖЕТНІ ПОКАЗНИКИ

N. Yu. Melnychuk
Doctor of Science, Economics, Associate Professor,
Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
of the National Academy of Statistics, Accounting and Auditing, Kyiv
S. S. Zaliubovska
PhD, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, Baking and Insurance
of the National Academy of Statistics, Accounting and Auditing, Kyiv
O. Ivashchenko
PhD in Economics, Associate Professor, Head of Department for Economics and Management of
Foreign Economic Activities of National Academy of Statistics, Accounting and Audit

EVALUATION OF THE IMPACT OF INDIVIDUAL MACROECONOMIC FACTORS ON BUDGETARY INDICATORS

В статті доведено, що визначення найбільш суттєвих макроекономічних факторів, які впливають на бюджетні показники є беззаперечною, оскільки протягом останнього часу саме забезпечення результативного формування та використання бюджетних коштів стало стратегічним напрямом в сфері державного управління фінансами. При оцінюванні впливу макроекономічних факторів на бюджетні показники виокремлено індекси. Доведено залежність податкових надходжень до державного бюджету України від рівня безробіття у країні; дефіциту державного бюджету від індексу споживчих цін в Україні; дефіциту державного бюджету від рівня безробіття в Україні; видатків на обслуговування державного боргу України від ВВП і від дефіциту державного бюджету. Виокремлено ризики (недоотримання запланованого рівня доходів; порушень законодавства у бюджетній

сфері; недофінансування запланованого рівня видатків; неефективного розподілу бюджетних коштів; перевищення видатків над доходами бюджету; збільшення боргового навантаження; низької бюджетної прозорості; залежності податкових надходжень до державного бюджету України від рівня безробіття; залежності обсягів дефіциту державного бюджету від рівня безробіття України), які виникають при формуванні та використанні бюджетних коштів та є наслідком впливу макроекономічних факторів. Запропонований підхід дає органам державної влади можливість завчасно виявляти пов'язані з ризиками небезпеки, які впливають на бюджетні показники і вживати відповідних заходів щодо зниження цих ризиків шляхом цілеспрямованої зміни зазначених факторів з урахуванням ефективності таких заходів.

The importance of studying existing problems, identifying the most important macroeconomic factors that affect the budget indicators is indisputable, since in recent times, ensuring the efficient formation and use of budget funds has become a strategic direction in the area of public financial management. By assessing the impact of macroeconomic factors on budget indicators, indices are highlighted: (index of dependence of budget revenues on GDP; index of dependence of source of formation of budget revenues on GDP; index of dependence of budget expenditures on GDP; index of dependence of i-n expenditures of n budget on GDP; index of dependence of the state budget deficit on GDP; index of dependence of expenditures for servicing the national debt of Ukraine on GDP); determine the dependence of budgetary indicators on macroeconomic factors (tax revenues to the state budget of Ukraine from the level of unemployment in the country; deficits of the state budget from the consumer price index in Ukraine; deficits of the state budget from the level of unemployment in Ukraine; expenditures for servicing Ukraine's public debt from GDP and from the state budget deficit) determine the impact of each such indicator on the state of formation and use of budgetary funds. The factors that give rise to such economic phenomenon as budget risk in the budgetary process, namely the level of solvency of the population, the liability of taxpayers, the efficiency of tax administration, the change of tax burden and tax basis, the remuneration rate, volume of production and services, are proved.

Within the article, the risks are highlighted (failure to meet the planned level of income; breaches of legislation in the budgetary sphere; under-financing of the planned level of expenditures; inefficient allocation of budgetary funds; excess of expenditures over budget revenues; increase in debt load; low budget transparency; dependence of tax revenues to the state budget of Ukraine on the unemployment rate; dependence of the state budget deficit on the unemployment rate of Ukraine), which arise in the formation and use of budgetary funds and are a consequence of the influence of macroeconomic factors. The proposed approach enables public authorities to identify in advance the risks associated with budgetary risks and take appropriate measures to mitigate those risks by purposefully changing these factors, taking into account the effectiveness of such measures.

Ключові слова: державне регулювання; макроекономічні фактори; доходи; видатки; державний бюджет; бюджетні показники; бюджетні кошти; бюджетний ризик; податкові надходження; рівень безробіття.

Key words: state regulation; macroeconomic factors; revenues; expenditures; state budget; budget indicators; budgetary funds; budgetary risk; tax revenues; unemployment rate.

Постановка проблеми. Сьогодні питання оцінки впливу макроекономічних факторів на доходи та видатки бюджету належить до найактуальніших як в економічному та соціальному, так і в політичному контекстах. Бюджет є головним інструментом державного регулювання соціально-економічних процесів у суспільстві. Але внаслідок використання застарілих методів управління, відсутності затвердженої методики прогнозування на середньо- або довгострокову перспективу, а також сучасних інтегрованих інформаційних технологій у бюджетному процесі фінансові можливості України є досить обмеженими. При побудові результативної системи управління бюджетними коштами, орієнтованої на результат, необхідно враховувати той факт, що на бюджетні показники впливають різні фактори, здатні спричинити як позитивні результати, так і

негативні наслідки. Тому, вважаємо за необхідне провести оцінку впливу основних макроекономічних факторів на бюджетні показники.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми формування та використання бюджетних коштів знаходяться в центрі інтересів провідних дослідників як за кордоном, так і в Україні. Особливої уваги заслуговують дослідження Ш. Бланкарта, Д. Б'юкенена, А. Вагнера, Р. Джаганнатана, Дж. М. Кейнса, Ф. Кене, А. Маршалла, Д. Мілля, В. Парето, В. Петті, Д. Рікардо, Дж. А. Стронга, А. Френкла та інших. Вагомий вклад також зробили вітчизняні науковці: Бабінова О. [1], Боголіб Т. [2], Боровикова Е. [3], Гесць В. [4], Дем'янишин В. [5], Іващенко О. [8], Михайленко С. [9], Озель М. [11], Резнікова Н. [14] та інші. Незважаючи на підвищену увагу до проблем формування та використання доходів та видатків державного бюджету, у фінансовій науці недостатньо досліджені наукові підходи до оцінки впливу макроекономічних факторів на бюджетні показники.

Мета статті полягає у формалізації та статистичній оцінці впливу окремих макроекономічних факторів на бюджетні показники для виокремлення бюджетних ризиків, які при цьому виникають.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення основної мети дослідження припустимо, що головними макроекономічними факторами, які можуть впливати на бюджетні показники є ВВП, рівень безробіття та індекс споживчих цін. Перевіримо чи існує такий вплив з практичного боку.

Для цього нами запропоновано індекси залежності бюджетних показників від ВВП (табл. 1).

Таблиця 1.

Перелік показників, які відображають вплив ВВП на процес формування та використання бюджетних коштів *

№	Назва показника	Спосіб розрахунку	Позначення
1	Індекс залежності доходів n бюджету від ВВП (BR^{GDP} – Budget Revenues and GDP Dependency Index n)	$BR^{GDP} = \frac{\frac{(ABR_2 - ABR_1)}{(ABR_2 + ABR_1)}}{\frac{(GDP_2 - GDP_1)}{(GDP_2 + GDP_1)}} = \frac{\Delta ABR}{\Delta GDP}$ <p style="text-align: right;">(1.)</p>	де: ABR (Actual Budget Revenues) – фактичні доходи n бюджету певного періоду, млрд. грн.; GDP (Gross Domestic Product Period) – ВВП i -го періоду, млрд. грн.
2	Індекс залежності i -го джерела формування доходів n бюджету від ВВП (SBR^{GDP} – Source Budget Revenues and GDP Dependency Index)	$BR^{GDP} = \frac{\frac{(ASBR_{i2} - ASBR_{i1})}{(ASBR_{i2} + ASBR_{i1})}}{\frac{(GDP_2 - GDP_1)}{(GDP_2 + GDP_1)}} = \frac{\Delta ASBR_i}{\Delta GDP}$ <p style="text-align: right;">(2.)</p>	де: $ASBR_i$ (Actual Source Budget Revenues Indicators) – фактичні показники i -го джерела формування доходів n бюджету протягом певного періоду, млрд. грн.; GDP (Gross Domestic Product Period) – ВВП i -го періоду, млрд. грн.
3	Індекс залежності видатків n бюджету від ВВП (BE^{GDP} – Budget Expenditures and GDP Dependency Index)	$BE^{GDP} = \frac{\frac{(ABE_2 - ABE_1)}{(ABE_2 + ABE_1)}}{\frac{(GDP_2 - GDP_1)}{(GDP_2 + GDP_1)}} = \frac{\Delta ABE}{\Delta GDP}$ <p style="text-align: right;">(3.)</p>	де: ABE (Actual Budget Expenditures) – фактичні видатки n бюджету протягом певного періоду, млрд. грн.; GDP (Gross Domestic Product Period) – ВВП i -го періоду, млрд. грн.
4	Індекс залежності i -х видатків n бюджету від ВВП (BE_i^{GDP} – Budget Expenditures and GDP Dependency Index)	$BE_i^{GDP} = \frac{\frac{(ABE_{i2} - ABE_{i1})}{(ABE_{i2} + ABE_{i1})}}{\frac{(GDP_2 - GDP_1)}{(GDP_2 + GDP_1)}} = \frac{\Delta ABE_i}{\Delta GDP}$ <p style="text-align: right;">(4.)</p>	де: ABE_i (Actual Budget Expenditures Indicators) – фактичні показники i -х видатків n бюджету протягом певного періоду, млрд. грн.; GDP (Gross Domestic Product Period) – ВВП i -го періоду, млрд. грн.
5	Індекс залежності дефіциту державного бюджету від ВВП в Україні (IDB^{GDP} – Ukraine's Government Budget Deficit and GDP Dependency Index)	$IDB^{GDP} = \frac{\frac{(DB_2 - DB_1)}{(DB_2 + DB_1)}}{\frac{(GDP_2 - GDP_1)}{(GDP_2 + GDP_1)}} = \frac{\Delta DB}{\Delta GDP}$ <p style="text-align: right;">(5.)</p>	де: DB (Ukraine's Government Budget Deficit) – дефіцит державного бюджету України, млрд. грн.; GDP (Gross Domestic Product Period) – ВВП i -го періоду, млрд. грн.

6	Індекс залежності витратків на обслуговування державного боргу України від ВВП (PDE^{GDP} – <i>Servicing Ukraine's Public Debt Expenditures and GDP Dependency Index</i>)	$PDE^{GDP} = \frac{\frac{GDSC_2 - GDSC_1}{GDSC_2 + GDSC_1}}{\frac{GDP_2 - GDP_1}{GDP_2 + GDP_1}} = \frac{\Delta GDSC}{\Delta GDP}$ (6.)	де: <i>GDSC (Ukraine's Government Debt Service Charges)</i> – витатки на обслуговування державного боргу України, млрд. грн.; <i>GDP (Gross Domestic Product Period)</i> – ВВП <i>i-go</i> періоду, млрд. грн.
---	---	---	--

* Джерело: запропоновано авторами

Як видно з табл. 1 оцінити вплив ВВП на процес формування та використання бюджетних коштів можливо шляхом розрахунку таких індексів: індекс залежності доходів *n* бюджету від ВВП; індекс залежності *i-go* джерела формування доходів *n* бюджету від ВВП; індекс залежності витратків *n* бюджету від ВВП; індекс залежності *i-x* витратків *n* бюджету від ВВП; індекс залежності дефіциту державного бюджету від ВВП; індекс залежності витратків на обслуговування державного боргу України від ВВП). Проведемо розрахунок запропонованих показників (табл. 2).

Таблиця 2.
Результати розрахунку показників, які відображають вплив ВВП на процес формування та використання бюджетних коштів *

№	Показники	Роки													
		2005/ 2004	2006/ 2005	2007/ 2006	2008/ 2007	2009/ 2008	2010/ 2009	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	
1	BR^{GDP}	1,64	1,11	0,74	1,19	2,78	0,87	1,47	1,47	-0,64	0,68	1,71	0,76	1,12	
2	SBR^{GDP} податкових надходжень	1,51	0,51	0,49	1,29	-0,44	-3,06	2,65	0,21	-0,65	2,21	4,97	0,89	1,18	
3	SBR^{GDP} неподаткових надходжень	2,59	4,21	1,55	0,83	0,93	1,43	-1,56	5,16	2,45	-0,52	2,20	-0,79	0,96	
4	SBR^{GDP} доходів від операцій з капіталом	-1,02	4,43	-0,19	0,56	16,76	-3,47	-0,93	12,17	-44,37	16,22	-6,68	0,00	4,47	
5	SBR^{GDP} цільових фондів	0,63	1,69	-0,38	0,39	13,41	3,93	-8,67	14,78	-12,42	0,00	6,78	4,68	6,79	
6	BE^{GDP}	0,80	0,90	2,84	1,24	0,31	1,32	0,28	1,89	1,82	0,55	1,26	2,80	-0,84	
7	BE_i^{GDP} на загальнодержавні функції	1,09	1,73	1,90	0,93	-3,56	1,94	0,73	1,41	4,03	3,66	1,90	0,73	0,84	
8	BE_i^{GDP} на оборону	1,00	0,00	1,10	0,80	4,20	0,72	0,79	1,39	0,64	8,07	2,66	0,72	1,00	
9	BE_i^{GDP} на громадський порядок, безпеку та судову владу	0,89	1,58	2,62	1,12	0,76	0,98	0,64	1,76	2,22	1,74	0,87	1,46	0,91	
10	BE_i^{GDP} на економічну діяльність	1,11	0,00	4,53	0,97	4,02	0,46	1,12	1,44	-5,55	-2,46	0,32	-0,90	1,78	
11	BE_i^{GDP} на охорону навколишнього природного середовища	-0,63	0,00	1,43	0,73	5,36	1,44	1,35	4,58	3,57	-7,51	1,92	0,85	-0,09	
12	BE_i^{GDP} на житлово-комунальне господарство	1,17	0,00	1,95	-2,00	7,66	5,36	-4,66	4,22	-37,27	0,00	-5,73	-3,60	2,98	
13	BE_i^{GDP} на охорону	-0,17	-0,67	3,71	0,59	-0,36	0,94	0,76	1,64	3,83	-2,65	0,35	0,45	1,29	

	здоров'я													
14	BE_i^{GDP} на духовний та фізичний розвиток	1,26	0,00	1,02	1,35	-2,64	2,81	-1,59	5,40	-2,34	-0,54	1,27	-1,49	2,01
15	BE_i^{GDP} на освіту	1,15	1,77	1,25	1,30	-2,71	1,10	-0,29	1,54	0,71	-1,00	0,22	0,76	0,76
16	BE_i^{GDP} на соціальний захист і соціальне забезпечення	0,23	0,74	3,96	1,98	-0,37	1,74	-0,45	2,51	5,01	-1,26	1,08	2,04	-0,23
17	IDB^{GDP}	-1,38	-3,36	3,16	0,89	-25,70	3,40	-4,75	11,46	5,89	2,54	-2,29	2,33	-1,69
18	PDE^{GDP}	0,13	0,15	0,11	0,52	-22,04	3,07	2,02	0,69	10,81	5,25	2,23	0,62	0,68

* Джерело: запропоновано та розраховано авторами

Результати розрахунку зазначених індексів показали, що існує залежність обсягів доходів та витраток державного бюджету України від ВВП. Як видно з табл. 2 індекс залежності доходів державного бюджету України від ВВП має від'ємне значення у 2013 р. А це свідчить про те, що при зростанні ВВП на 1 доходи державного бюджету зменшувалися на 0,64. Це пояснюється фінансовою політикою держави. Що ж стосується індексу залежності витраток державного бюджету України від ВВП, то варто зауважити, що він змінювався протягом 2005–2017 рр. (з 0,55 до 2,84), що й відповідно свідчить про їх залежність. Інакше кажучи, при збільшенні ВВП на 1 витатки зростатимуть, відповідно, на 2,84. Індекс (BE^{GDP}) має від'ємні значення у 2017 рр. (при зростанні ВВП на 1 витатки державного бюджету зменшувалися на 0,84). Індекс залежності дефіциту державного бюджету від ВВП в Україні має від'ємні значення у 2005 (при зростанні ВВП на 1 обсяги дефіциту державного бюджету зменшувалися на 1,38), у 2006 – на 3,36, 2009 – на 25,70, у 2011 – на 4,75, у 2015 – на 2,29 і у 2017 рр. – на 1,69. В свою чергу індекс залежності витраток на обслуговування державного боргу України від ВВП має від'ємне значення лише у 2009 (при зростанні ВВП на 1 витатки на обслуговування державного боргу зменшувалися на 22,04 %).

При розробці прогнозів доводиться стикатися з великою кількістю альтернативних варіантів, кожний з яких, у свою чергу, залежить від сукупності факторів. Аналогічне відбувається у процесі пошуку ефективних управлінських рішень в процесі формування та використання бюджетних коштів. Крім того, при вирішенні складних проблем неодноразово трапляються випадки, коли розробники прогнозів наштовхуються на «нездоланну стіну» внаслідок недостатніх знань у певній галузі [5, с. 48]. Для розв'язання зазначених та інших проблем, для пошуку ідей і рішень науковці почали широко використовувати кореляційні методи.

Вважаємо, що метод кореляційного аналізу може допомогти саме в об'єктивному дослідженні впливу окремих макроекономічних факторів на бюджетні показники та виявленні тих його аспектів, які потребують додаткової уваги. Кореляційний зв'язок може бути прямим (коли при збільшенні однієї ознаки збільшується й інша) і зворотним (коли при збільшенні одного показника інший зменшується). Коефіцієнт кореляції свідчить не тільки про напрямок зв'язку, але й про силу цього зв'язку. Велика залежність одного фактора від іншого виражається коефіцієнтом від 0,7 до 0,99, середня – відповідно, від 0,3 до 0,69, а мінімальна – до 0,29. При нульовому значенні коефіцієнта зв'язку залежність взагалі відсутня.

Враховуючи зазначене, розглянемо такі залежності: податкових надходжень до державного бюджету України від рівня безробіття у країні; дефіциту державного бюджету від індексу споживчих цін в Україні; дефіциту державного бюджету від рівня безробіття у країні; витраток на обслуговування державного боргу від ВВП і дефіциту державного бюджету.

Податкові надходження є важливим джерелом у формуванні доходів державного бюджету України. Кожна держава заінтересована у високій зайнятості робочої сили та невисокому вимушеному безробіттю. Адже чим більшою є зайнятість серед населення, тим більше податків надходитиме до державного бюджету України (рис. 1).

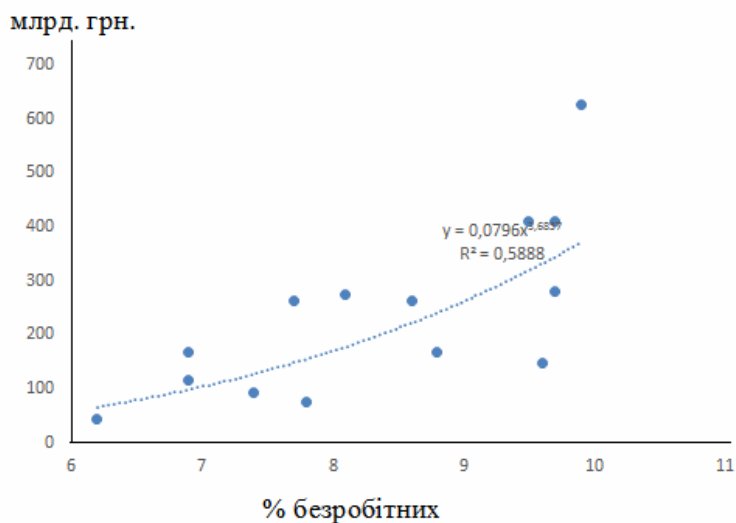

Рис. 1. Динаміки податкових надходжень до державного бюджету і рівня безробіття у країні протягом 2004–2017 рр. *

* Джерело: побудовано авторами за даними [10; 12]

Згідно з рис. 1, протягом аналізованого періоду податкові надходження до державного бюджету України значно збільшилися: якщо у 2007 р. вони досягали лише 116,7 млрд. грн., то у 2017 р. – 627,2 млрд. грн. Рівень безробіття в Україні також зріс: у 2007 р. він становив 6,9 %, а у 2017 р. – 9,9 %.

З’ясуємо, чи існує залежність податкових надходжень до державного бюджету України від рівня безробіття у країні (рис. 2).

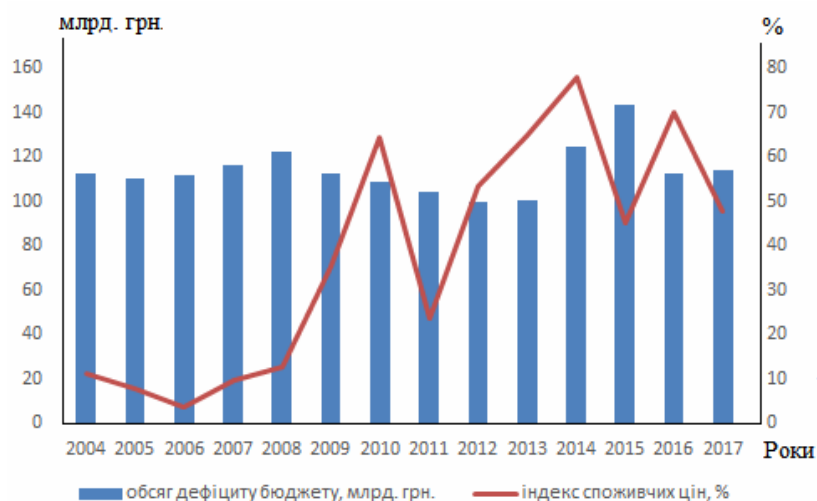

Рис. 2. Середня кореляційна залежність податкових надходжень до державного бюджету України від рівня безробіття у країні (2004–2017 рр.) *

* Джерело: розраховано авторами

Як свідчить рис. 2, залежність податкових надходжень до державного бюджету України від рівня безробіття у країні становить $R^2 = 0,6$, а отже існує середня залежність податкових надходжень до державного бюджету України від рівня безробіття у країні. Що й треба було довести.

Ще одним важливим фактором, який може впливати на бюджетні показники, є індекс споживчих цін (інфляція). Інфляція є одним з індикаторів макроекономічної нестабільності та фактором, від якого значною мірою залежить соціально-економічний розвиток країни [11] і який проявляється як тривале зростання загального рівня цін. Динаміку обсягів дефіциту державного бюджету та індексу споживчих цін Україні відображено на графіку (рис. 3).

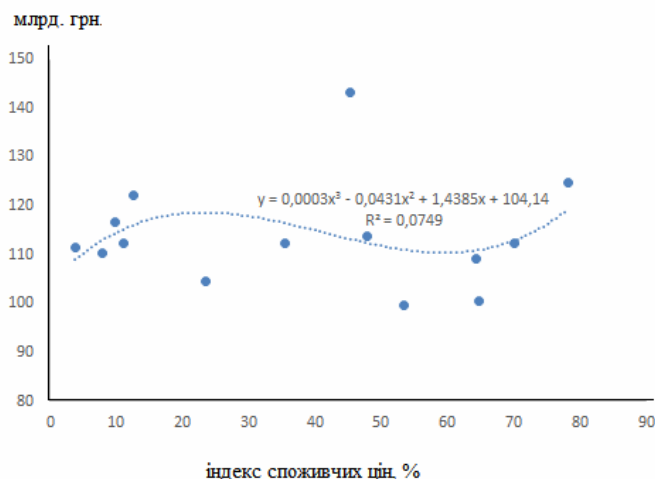

Рис. 3. Динаміка обсягів дефіциту державного бюджету та індексу споживчих цін в Україні протягом 2004–2017 рр. *

* Джерело: побудовано авторами за даними [10; 12]

Згідно з рис. 3, протягом 2004–2017 рр. дефіцит державного бюджету України значно зріс: якщо у 2004 р. він становив лише 11,1 млрд. грн., то у 2017 р. – 46 млрд. грн. Стрімке зростання цього показника проявлялось у 2009 (32,7 млрд. грн.), у 2012 (49,6 млрд. грн.), у 2013 (64,2 млрд. грн.), у 2014 (73,1 млрд. грн.) і у 2016 рр. (68,6 млрд. грн.). Що ж до індексу споживчих цін, то варто зауважити, що протягом 2004–2017 рр. він зріс лише на 1,4 %. Найнижчий рівень цін в Україні спостерігається у 2012 р. – 99,8 %.

Встановимо, чи існує вплив індексу споживчих цін на обсяги дефіциту державного бюджету в Україні (рис. 4).

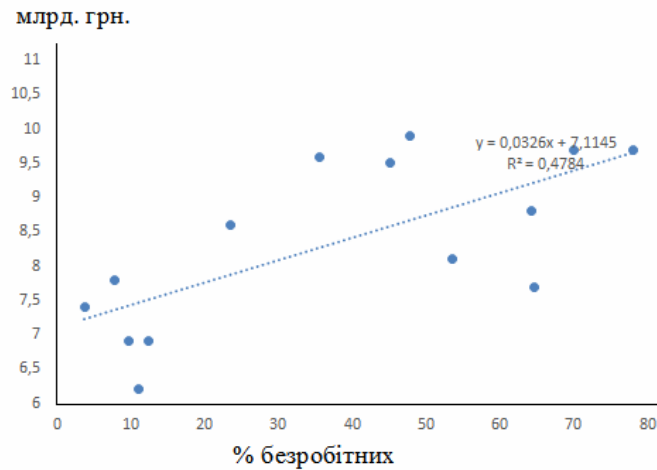

Рис. 4. Кореляційний вплив індексу споживчих цін на обсяг дефіциту державного бюджету в Україні *

* Джерело: розраховано авторами

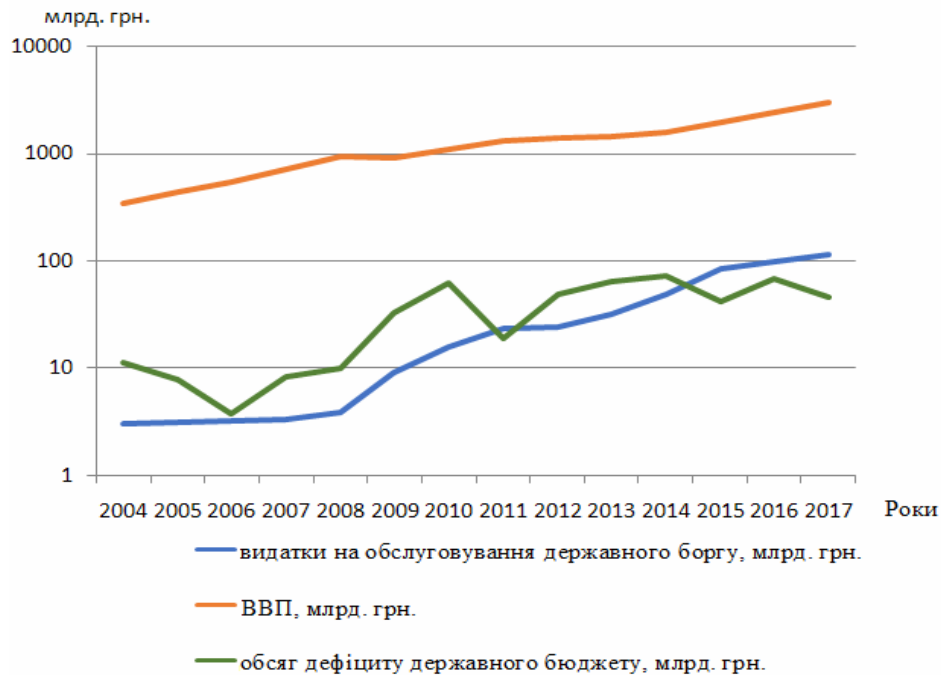
Як засвідчує рис. 4, залежність обсягів дефіциту державного бюджету від індексу споживчих цін в Україні становить $R^2 = 0,0$, а отже, така залежність відсутня. В такому разі є цікавим чи існує залежність обсягів дефіциту державного бюджету від рівня безробіття в Україні (рис. 5).

Рис. 5. Середня кореляційна залежність обсягів дефіциту державного бюджету від рівня безробіття в Україні (2004–2017 рр.) *
* Джерело: побудовано авторами

Згідно з рис. 5, залежність обсягів дефіциту державного бюджету від рівня безробіття в Україні становить $R^2 = 0,5$, а отже, між розглянутими показниками існує середня залежність.

Рис. 6. Динаміка показників видатків на обслуговування державного боргу від ВВП і від обсягів дефіциту державного бюджету в Україні (2004–2017 рр.) *
* Джерело: побудовано авторами за даними [10; 12]

Варто також дослідити, чи існує залежність видатків на обслуговування державного боргу від ВВП і від обсягів дефіциту державного бюджету в Україні (рис. 6). Як показує рис. 6, якщо обсяги дефіциту державного бюджету зростають швидше ніж ВВП, то видатки на обслуговування державного боргу України також зростають.

Виходячи із результатів оцінювання прямого чи опосередкованого впливу ВВП, рівня безробіття та індексу споживчих цін на бюджетні показники вважаємо за необхідне виокремити його чинники (рівень платоспроможності населення, відповідальність платників податків, ефективність податкового адміністрування, зміна податкового навантаження та податкової бази, рівень оплати праці, обсяг вироблених товарів та послуг й цінова політика держави), що призводять до виникнення в бюджетному процесі такого економічного явища, як бюджетний ризик. На нашу думку, під бюджетним ризиком варто розуміти усвідомлену можливість впливу макроекономічних, політичних, соціальних, фінансових факторів на процес формування бюджетних коштів та їх використання, на всіх рівнях бюджетної системи, внаслідок чого відбувається зростання або зменшення доходів та видатків бюджету в поточному або майбутньому звітному періоді.

З огляду на зазначене, можливі такі види ризику в бюджетній сфері: недоотримання запланованого рівня доходів; порушень законодавства у бюджетній сфері; недофінансування запланованого рівня видатків; неефективний розподіл бюджетних коштів; перевищення видатків над доходами бюджету; збільшення боргового навантаження; низької бюджетної прозорості; залежності податкових надходжень до державного бюджету України від рівня безробіття; залежності обсягів дефіциту державного бюджету від рівня безробіття України. Пропонований підхід дає органам державної влади можливість завчасно виявляти пов'язані з ризиками небезпеки, що впливають на бюджетні показники і вживати відповідних ефективних заходів, щодо зниження цих ризиків, шляхом цілеспрямованої зміни зазначених факторів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, проведене дослідження дозволило запропонувати показники, що дають можливість оцінити вплив ВВП на процес формування та використання бюджетних коштів; визначити залежності бюджетних показників від окремих макроекономічних факторів. Виокремити ризики, які виникають при формуванні та використанні бюджетних коштів. Такий підхід дає можливість визначати небезпеки, які в подальшому можуть впливати на бюджетні показники, а тому може стати невід'ємною складовою методики бюджетного прогнозування, що і визначає значний дослідницький інтерес, вартий подальшого вивчення.

Літератури.

1. Бабінова О. О. Критерії оцінки ефективності діяльності органів місцевого самоврядування: світовий досвід та Україна. *Стратегічні пріоритети*. 2007. № 2 (3). С. 73–79.
2. Боголіб Т. М. Бюджетна політика як інструмент макроекономічної стабільності. *Економічний часопис-XXI*. 2015. № 3-4 (1). С. 84–87.
3. Боровикова Е. В. Теоретико-методологические положения организации бюджетного менеджмента. *Финансы и кредит*. 2008. № 11. С. 32–34.
4. Гесць В. М. Нестабільність та економічне зростання: монографія. Київ: Інститут економічного прогнозування, 2000. 344 с.
5. Грабовецький Б. Є. Методи експертних оцінок: теорія, методологія, напрямки використання: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2010. 171 с.
6. Дем'янишин В. Складання проекту бюджету держави: прагматика, проблематика та шляхи удосконалення. *Світ фінансів*. 2007. № 4 (13). С. 100–115.
7. Дем'янишин В. Теоретичні засади бюджетного механізму держави. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2008. № 1. С. 56–67.
8. Іващенко О. Феномен фіскального федералізму в контексті цілей макроекономічної політики: роль податково-бюджетних регуляторів. *Вісник Маріупольського державного університету. Сер. : Економіка*. 2014. № 7. С. 91–98.
9. Михайленко С. В. Бюджетний менеджмент: визначення, принципи, функції. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 3 (117). С. 223–229.
10. Міністерство фінансів України. *Урядовий портал*: веб-сайт URL: http://old.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=245427423&cat_id=245427156 (дата звернення: 02.03.2019).
11. Озель М. Інфляція як один з основних показників макроекономіки. *Вісник Національного банку України*. 2000. № 7. С. 43–45.
12. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 07.02.2019).
13. Резникова Н. Проблемы глобальной макроэкономической взаимозависимости. *Modern Science – Moderni věda*. 2016. № 2. Р. 52-55.
14. Резникова Н. Боргові важелі макроекономічної взаємозалежності: канали впливу на економічне зростання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 13. С. 5–11.
15. Резникова Н. Нові контури боргової залежності: тригери кризових проявів в умовах глобальної взаємозалежності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 15. С. 5–12.

References.

1. Babinova O. (2007), "Criteria for assessing the effectiveness of local self-government bodies: world experience and Ukraine", *Stratehichni priorytety*, vol. 2(3), pp. 73–79.
2. Bogolib T. (2015), "Budget policy as a tool for macroeconomic stability", *Ekonomichnyy chasopys-XXI*, vol. 3-4(1), pp. 84–87.
3. Borovikova E. (2008) "Theoretical and methodological provisions of the organization of budget management", *Finance and credit*, vol. 11, pp. 32–34.
4. Geyets, V. (2000), *Nestabilnist ta ekonomichne zrostannya* [Instability and economic growth], Institute for economic forecasting, Kiev, Ukraine.
5. Grabovetsky, B. E. (2010), *Metody ekspertnykh otsinok: teoriia, metodolohiia, napriamky vykorystannia* [Peer review methods: theory, methodology, directions of use], VNTU, Vinnytsia, Ukraine.
6. Demianyshyn V. (2007) "Drafting the state budget: pragmatics, issues and ways to improve", *Svit finansiv*, vol. 4 (13), pp. 100–115.

7. Demianyshyn V. (2008) "Theoretical foundations of the state budgetary mechanism", *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu*, vol. 1, pp. 56–67.
8. Ivashchenko O. (2014) "The phenomenon of fiscal federalism in the context of macroeconomic policy objectives: the role of fiscal regulators", *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu*, vol. 7, pp. 91–98.
9. Mikhailenko S. (2011) "Budget management: definitions, principles, functions", *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 3 (117), pp. 223–229.
10. The official site of Ministry of Finance of Ukraine (2019), "Budget information of Ukraine for 2004–2017", available at: http://old.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=245427423&cat_id=245427156 (Accessed 02 March 2019).
11. Osel M. (2000), "Inflation is one of the main indicators of macroeconomics", *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, vol. 7, pp. 43–45.
12. State Statistics Service of Ukraine (2019), "Statistical information of Ukraine for 2004–2017", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 07 February 2019).
13. Reznikova N. (2016), "Challenges of global macroeconomic interdependence", *Modern Science – Moderní věda*, vol. 2, pp. 52–55.
14. Reznikova N. (2016), "Debt levers of macroeconomic interdependence: channels of influence on economic growth", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 13, pp. 5–11.
15. Reznikova N. (2016), "New contours of debt dependence: triggers of crisis manifestations in conditions of global interdependence", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 15, pp. 5–12.

Стаття надійшла до редакції 20.06.2019 р.